

EI-AMERIKKALAISEN MUSTAN HYBRIDISYYS
ADICHIEEN ROMAANISSA *AMERICANAH*

Eija Niemi

Kirjallisuuden proseminarityö

Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2014

Ohjaaja: Risto Niemi-Pynttari

SISÄLLYS

1. Johdanto

2. Keskeiset käsitteet

2.1. Transnationaali, kolmas tila, hybridi

2.2. Identiteetti

2.3. Rasismi

3. Sinusta tulee musta

3.1. Kulttuurin omaksuminen

3.2. Hiukset muutosten ja rodun allegoriana

3.3 Kieli osana identiteettiä

3.4. Ifemelun identiteetti

3.5. Rasismi ja siihen sopeutuminen

3.6. Suvaitsevaiset valkoiset amerikkalaiset

4. Lopuksi

Lähteet

1. JOHDANTO

Tutkin hybridisyyttä, identiteettiä ja rasismia Chimamanda Ngozi Adichien kolmannessa romaanissa *Americanah* (2013). Hybridisyyttä on tutkittu postkoloniaalisen kirjallisuudentutkimukseen kuuluvana, mutta se taipuu toisen kulttuurin omaksumisen tutkimiseen muissakin tilanteissa, esimerkiksi maahanmuutossa ja pakolaisuudessa. Identiteetti kuvaa ihmisen syvintä ja ominta olemusta. Puhutaan myös hybridisestä identiteetistä, kun ihminen omaksuu kahden tai useamman kulttuurin toimintatapoja. *Americanah* käsittelee rasismia erityisesti Yhdysvalloissa, sillä rotusyrjintä on osa amerikkalaista kulttuuria.

Tavoitteeni on kuvata, että *diasporassa* olevassa nigerialaisten unelmien valtiossa kaikki asiat eivät ole hyvin, vaikka jotkut asiat ovat paremmin kuin kotimaassa. Päähenkilön illuusio maailman parhaasta maasta katoaa. Tässä ambivalenttisisessä tilanteessa kahden kulttuurin välissä Ifemelusta muovautuu *hybridinen* nigerialais-amerikkalainen nainen, joka käyttää moninaisia keinoja sulautuakseen uuteen kulttuuriin ja joka toisaalta kieltäytyy sopeutumasta uuden kotimaansa ihmisiä eriarvottavaan kulttuuriin. Pyrin näyttämään toteen, että Ifemelun halu ja voima taistella rasismia vastaan johtuu hänen vahvasta nigerialaisesta identiteetistään, jonka perusta on kehittynyt hänen lapsuutensa ja teini-ikänsä aikana Nigeriassa. Vahvan identiteettinsä ja hyvän itsetuntonsa ja koulutuksensa ansiosta hänellä on kyky ja mahdollisuus valita, ja hän tuntee itsensä tasa-arvoiseksi muiden ihmisten kanssa. Koska rasismi on yksi *Americanah*-romaanin teemoista, pyrin nostamaan esiin niitä keinoja, joita se antaa rotusyrjinnän vähentämiseksi.

Hybridisyys on yksi näkökulma, kun halutaan tutkia, miten ihminen sopeutuu uuden kotipaikkansa kulttuuriin. Intialaissyntyinen Homi K. Bhabha (2007, 53–56) on erityisesti luonut teoriaa hybridisyydestä, mutta alkuaan ja edelleen hän puhuu myös *kolmannesta tilasta*, joka tarvitaan kulttuurien tiedostamisessa ennen kulttuurien hybridisoitumista, Pauli Kaikkonen (2004) puolestaan on perehtynyt identiteettiin.

Chimamanda Ngozi Adichie (1977) on nigerialaissyntyinen kirjailija, toimittaja ja kirjoittamisen opettaja. Hän on opiskellut ja työskennellyt useita vuosia Yhdysvalloissa ja asuu nykyään osan vuodesta Yhdysvalloissa ja osan Nigeriassa. Adichien esikoisteos *Purple Hibiscus* (2003) kertoo perheväkivallasta Nigeriassa. Siitä hänet on palkittu Commonwealth Writers' Prize -palkinnolla 2005. Toinen romaani *Half of a Yellow Sun* (2006) kertoo Biafran sodan ajoista ja se on tuonut kirjailijalle Orange-palkinnon 2007. Novellikokoelma *The Thing*

Around Your Neck, (2009) sisältää tarinoita eri puolilla maailmaa, myös Nigeriasta. Adichien teoksia on tutkittu. Chimamanda Ngozi Adichie vieraili Suomessa syksyllä 2013, jolloin kuuntelin pari hänen haastatteluaan Helsingin kirjamessuilla. Etsin kulttuurintutkimukseen liittyvää kohdeteosta tähän työhön, joten oli helppo tarttua *Americanahiin*. Vierailullaan Adichie kertoi, että *Americanah* on Nigerian englantia ja tarkoittaa ihmistä, joka on asunut Amerikassa, mutta palannut takaisin Nigeriaan.

Americanah on romaani, mutta Adichie on siinä ammentanut osittain omista kokemuksistaan, millaista on olla musta Yhdysvalloissa. Rotu ja rasismi ovat tämän rakkausromaanin vahvoja teemoja. Romaanissa Ifemelu on nuori nainen, joka muuttaa Nigeriasta Yhdysvaltoihin saadakseen opintonsa päätökseen. Hänen rakastamansa nuorukainen Obinze jää kotimaahan. Nuorten yhteys säilyy pitkään, mutta se katkeaa, koska Ifemelu kokee jotain sellaista, mitä hän ei pysty kertomaan rakastetulleen.

Yhdysvallat on esitetty romaanissa nuorten nigerialaisten haaveiden maana, mutta todellisuus on karumpaa kuin televisiosarjojen näyttämässä kuvissa. Ifemelun on vaikea ymmärtää, että yhtäkkiä hän on musta ja Yhdysvalloissa mustalla on taakka. Uuteen maahan ja kulttuuriin muuttaessaan Ifemelu toki muuttaa toimintaansa tarpeen mukaan etsien paikkansa vanhan ja uuden kotimaansa kulttuurin välistä, jolloin hänestä tulee hybridinen. Hänellä on vahva identiteetti, eikä hän suostu alistumaan kaikille uuden kulttuurin vaateille, vaan hän haluaa tuoda piilevän rasismien näkyväksi ja näkyvän rasismien entistä näkyvämmäksi. Siksi hän alkaa kirjoittaa blogia rodusta ja rasismista. Blogin ja kirjassa käytyjen keskustelujen kautta lukija saa näkökulmia myös siihen, mitä presidenttiehdokas, myöhemmin presidentti Barack Obama, merkitsee Ifemelulle ja hänen tuttavilleen. Ifemelu palaa Nigeriaan elettyään yli kolmetoista vuotta Yhdysvalloissa.

Ifemelun täti Uju on poikansa Diken kanssa muuttanut Yhdysvaltoihin jo neljä vuotta ennen Ifemelua. Ifemelun saapuessa Uju on edelleen vailla oikeuksia toimia lääkärinä. Pienestä pojastaan täti kasvattaa mahdollisimman amerikkalaista. Suvaitsevainen Kimberly palkkaa Ifemelun hoitamaan lapsiaan, kun tämä tarvitsee työtä rahoittaakseen opintonsa. Kimberlyn kautta Ifemelu tutustuu myös rikkaaseen Curtiin, josta tulee hänen miesystävänsä. Myöhemmin Ifemelu seurustelee Blainen kanssa, joka on professorina Yalen yliopistossa. Elettyään kolmetoista vuotta Yhdysvalloissa Ifemelu palaa Nigeriaan.

2. KESKEISET KÄSITTEET

2.1 Transnationaali, kolmas tila, hybridi

Kun ihminen muuttaa uuteen maahan, hän saapuu uuden kulttuurin keskelle. Uudessa tilanteessa hän säilyttää osan edellisestä (edellisistä) kulttuurista ja omaksuu uuden kulttuurin osittain. Tätä kulttuurista tilaa kutsutaan useimmin hybridiksi. Ennen Bhabhaa tilan on nimennyt Tjalia Robinson. Jeroen Dewulf (2007, 3) kuvaa, että kirjoittaessaan kahden maailman välissä olevista Robinson käytti käsitettä *transnational*, joka käsitteenä tulee hyvin lähelle Bhabhan hybridiä. Hänen mukaansa Robinson loi tutkimuskäsitteen jo ennen kuin Homi Bhabha käytti sitä kuvaamaan kulttuurien moninaisuutta. Haikkola (2012) kuvaa transnationalisuutta tietoisiksi suhteeksi lähtömaahan ja sen kulttuuriin. Suhde voi olla tiivis verkosto tai kuten usein toisen sukupolven maahanmuuttajilla jo hyvinkin löyhentyvä suhde. Samaan aikaan henkilöllä on identiteetti uudessa kotimaassaan, hän voi määrittää sen vaikka *ulkomaalaiseksi*.

Bhabha kirjoittaa (2007, 53–55) *kolmannesta tilasta*, joka on kulttuurinen ilmenemismuoto. Toisesta kulttuurista tullut ihminen ei täydellisesti luovu entisestä, eikä täysin omaksu esimerkiksi uusia tapoja ja merkityksiä tai kieltä, vaan muodostaa oman kulttuurinsa, joka on näiden kahden kulttuurin yhdistelmä, hybridi. Syntynyt uusi kulttuuri ei edusta puhtaasti kumpaakaan kulttuuria, josta se on muodostunut, eikä sitä voi purkaa alkuperäisiksi kulttuureiksi, koska ne ovat jatkuvasti muuntuvia ja on vaikea tietää, mikä on alkuperäinen ja puhdas kulttuuri. Ifemelun kohdalla tämä tulee esiin, kun vanhemmat puhuvat asuinalueen portista Nigeriassa. Koti ei enää ole tuttu, sillä Ifemelun asuessa Nigeriassa ei vanhempien asuinalueelle ollut porttia. (*Americanah* 200–201.) Joskus uuden tilan löytymistä tukee yhteisö, jolla on yksilön kanssaan samankaltainen tausta niin myös Ifemelu löytää afrikkalaisten opiskelijoiden yhteisön.

Tässä luvussa kerron myös diasporan käsitteestä lyhyesti. Diasporalla kuvataan paikkaa, johon liittyy yhteisön muuttaminen uuteen paikkaan. Muutosta tulee joko pitkäaikainen tai pysyvä. ”Sana diaspora tuo usein mieleen kuvia traumaattisista eroista ja paikaltaan olemisista. Nämä ovatkin kieltämättä muuttajien olennaisia kokemuksia. Diasporat voivat kuitenkin olla myös toivon ja uusien alkujen tiloja.” (Brah, 2007, 85.) Ajattelen, että Ifemelu kuuluu opiskelijoiden joukkoon, jotka muuttavat Nigeriasta ja muualta Afrikasta Yhdysvaltoihin. Ifemelu toivoo uutta alkua eli opiskelua ilman opettajien

lakkoilua (*Americanah*, 98–100). Transnationaali puolestaan on henkilö, joka muuttaa uuteen paikkaan (vrt. Haikkola 2012, Dewulf 2007).

2.2 Identiteetti

Pauli Kaikkonen määrittelee identiteettiä ryhmiin kuulumisena:

—yhteisöt haluavat pääsääntöisesti jäsentensä käyttäytyvän samansuuntaiseksi, käyttävän esimerkiksi yhteistä kieltä, jonka seurauksena heidän toimintansa on suhteellisen läpinäkyvää ja ennustettavaa. Kyse on yksilöiden identifioimisesta yhteisön päämääriin, arvoihin ja käyttäytymiseen. Kielellinen käyttäytyminen on tällöin merkittävässä asemassa. Toisaalta yksilön näkökulmasta identiteetissä on kyse hänen samastumisestaan eri ryhmiin. (Kaikkonen 2004, 65.)

Ifemelu on igbo, nigerialainen, opiskelija, lastenhoitaja, tutkija. Osa identiteeteistä on pysyviä, kuten syntyperä, sen sijaan opiskelijan identiteetti on määräaikainen. Kaikkonen (emt, 65-71) viittaa Charles Tayloriin, jonka mukaan identiteetti pyrkii vastaamaan kysymykseen ”Kuka minä olen?” Ihmiseen tarttuu myös ympäristön piirteitä, länsimaissa kasvaneiden ihmisten identiteetissä on piirteitä kristinuskosta, vaikka he olisivat ateisteja. Identiteetti on minän ja minuuden ulkokuoren käsite. Ihminen saa valinnanvapautta identiteettiinsä oikeastaan vasta nuorena ja aikuisena. Ifemelu saa mustan identiteetin muuttaessaan Amerikkaan, hän ei valitse sitä. Luontaisesti hän on afrikkalainen musta, kun hän valitsee opiskelijajärjestöään. Bloginsa pseudonyymiksi hän valitsee ei-amerikkalaisen mustan. Sen sijaan hän pohtii, valitseeko Dike Afrikkalaisten opiskelijoiden yhdistyksen vai Mustien opiskelijoiden unionin.

Uudelleen identifioituminen ei Bhabhan mukaan (2007, 63–64) ole yksinkertaista vaan vaatii prosessin, jossa on kolme elementtiä. Ensinnä on tunnistettava toiseus, toisekseen on oltava vaatimus, tarve tai halu samaistumiseen, ja lopultakin on kysymys identifioitumisesta sellaiseen kuvaan, joka kohteesta on luotu. Kuortti ja Nyman (2007) tuovat esiin, että ristiriidat hybridistä identiteettiä muodostettaessa, eivät välttämättä ole merkki epäonnistumisesta:

Nikos Papastergiadis has pointed to the fact that through the use of the term [hybridity] it is possible to address the role of contradictions and difference in the making of identity by saying that hybridity ‘openly acknowledges that identity is constructed through a negotiation of difference, and that the presence of fissures, gaps and contradictions is not necessarily a sign of failure. (Kuortti&Nyman 2007, 6.)

Vasta kadotettuaan jotain arvokasta, revittyään itsensä juuriltaan, ihminen voi löytää todellisen itsensä ja identiteettinsä. Oman hybridimuotonsa Robinson nimesi Indoksi. Hänen käsityksensä mukaan hybridillä ei enää ollut kotia, vaan hän oli eräänlainen paimentolainen, joka ilmensi joustavuutta ja mukautuvuutta. (Dewulf 2007, 18–19.) Arvelen, että nykyajan hybridit sanovat itseään maailmankansalaisiksi, jos he kokevat tilanteen positiiviseksi, päinvastaisessa tilanteessa he tuntevat itsensä kodittomiksi ja juurettomiksi. Kaikkonen vahvistaa (2004, 83–88) tämän näkemykseni ja toteaa identiteetin olevan myös rajanvetoa muihin. Hän kirjoittaa kulttuurihybridistä:

Maahanmuuttajalla on tämän ajattelun mukainen hybridi-identiteetti, jossa vaikuttavat hänen menneisyytensä (oma kieli ja kulttuuri) ja uusi todellisuus (vieras kieli ja kulttuuri) sekä hän itse monikulttuurista identiteettiään rakentaessaan. Maahanmuuttajan identiteetti muotoutuu siis vääjäämättä moniulotteiseksi ja monikulttuuriseksi. (Kaikkonen 2004, 94.)

Monikulttuurinen identiteetti on erityisesti vähemmistöillä ja maahanmuuttajilla. Se on myös hyvin yksilöllinen ja yhteydessä yhteiskuntaan, jossa ihminen elää. Kaikkonen (2004, 96) erottelee yhteiskunnat, joissa pyritään integraatioon eli kahden kulttuurin yhdistämiseen tai assimilaatioon eri yhden kulttuurin sulauttamiseen toiseen.

— Assimilaatiotradition yhteiskunta pakottaa yksilön usein kätkemään monikulttuurisuuttaan. Tai ainakin monikulttuurisia yksilöitä arvotetaan eri tavoin. Tietynlainen monikulttuurisuus on hyväksyttävämpää kuin toisenlainen. (Emt. 96–97.)

Sirkku Latomaa (2011) tutkii Alakosken *Asfalttikukkaa* ja päähenkilön sopeutumista uuteen kulttuuriin. Hannu on oppinut ruotsin lähes täydellisesti ja hänen opettajansa ovat ihastuksissaan.

Ulkopuoliset ovat pakottaneet Hannun valitsemaan kahden välillä: joko olet kuten me tai et ole osa meitä. Valintatilanteessa monet maahanmuuttajat saattavat kieltää juurensa ja korostaa kaikilla tekemisillään maan valtakielen oppimista ja hallintaa. (Latomaa 2011, 55.)

Ifemelukin opettelee paikallisen puhutavan, mutta hän ei halua sulautua afroamerikkalaisiin. Stuart Hallin (1999, 22) mukaan

[I]dentiteetti muodostuu minän ja yhteiskunnan välisessä vuorovaikutuksessa. Subjektilla on yhä sisäinen ydin tai olemus, joka on 'tosi minä', mutta se muotoutuu ja muokkautuu jatkuvassa dialogissa 'ulkopuolella' olevien kulttuuristen maailmojen ja niiden tarjoamien identiteettien kanssa.

Hall (1999, 47–51) pohtii myös kansallista identiteettiä kansakunnan kertomuksena, sen alkuperää ja traditiota. Se on hänen mukaansa jatkuvaa keskustelua menneisyyden ja tulevaisuuden välillä.

Identiteetti voidaan määrätä myös ulkopuolelta. 1970-luvun Britanniassa mustiksi alettiin merkitä myös afrokaribialaisia ja aasialaisia yhteisöjä. Niillä ei ole kulttuurisesti, etnisesti, kielellisesti tai etnisesti samankaltaisuutta. Hallitseva kulttuuri on nimennyt ne mustiksi. (Hall 1999, 69)

2.3 Rasismi

Rasismilla tarkoitetaan perusteissaan ihmisten diskriminointia heidän rotunsa perusteella. Rasismin pohjana on englannin kielen sana *race*. Rasismi elää periaatteessa ihmisissä, mutta ihmisen yhteisöllisen toiminnan seurauksena myös yhteiskunnan rakenteissa, instituutioissa ja kielessä.

Rasismi on äärimmäisen voimakas käsite, liittyhän se toisen ihmisen arvon mitätöimiseen hänen rotunsa perusteella. (Kaikkonen 2004, 53.)

Kaikkosen määritelmä rasismille on kuvaava. Tutkimuskohteeni kannalta on merkittävää, että Kaikkonen kirjoittaa myös yhteiskunnan rakenteista ja instituutioista, sillä Yhdysvalloissa rasismi on monissa rakenteissa mukana, esimerkiksi Diken kaveripiirissä kaikki ovat valkoisia paitsi, hän ja kiinalainen Min (Americanah, 332). Kaikkonen muistuttaa huomaamattomasta piilorasismista instituutioiden rakenteissa tai kielenkäytössämme. Emme aina edes itse huomaa rasistisia näkemyksiämme. (Kaikkonen, 2004, 54.)

Ksenofobia, vierauden pelko, on ihmisissä syvällä. Vieraus pelottaa, koska emme voi ennustaa ja tulkita toisen ihmisen toimintaa, kuten olemme tottuneet. Stereotypiat ovat sekä hyvä että huono asia. Stereotyyppinen luokittelu helpottaa kielellistä ilmaisua, sen avulla voimme määritellä suomalaisuuden. Stereotypiat myös estävät tutustumista yksilöihin ja ovat syynä moniin ennakkoluuloihin. (Kaikkonen, 2004, 56–58.) Kaikkonen kritisoi myös suvaitsevaisuus sanan käyttöä. Se kuvastaa, että jotain pitäisi sietää sen sijaan että toista kunnioitettaisiin. (Emt, 59.)

Homi K. Bhabha (2007, XV) ehdottaa, että globalisaation on alettava kotimaasta, jossa vähemmistöjen oikeudet ja edustuksellisuus on saatettava kuntoon. Yhdysvalloissa alkuperäisväestön ja afroamerikkalaisten hyvittäminen ja maa-oikeudet eivät ole

kunnossa. Adichie tuo mustien rasistisen kohtelun voimakkaasti esiin romaanissa *Americanah*. Rasismi on syy, miksi Ifemelu kirjoittaa blogia ja hän tuo rasismien ilmenemisen suurin sanoin luettavaksi jokaisessa postauksessa, esimerkiksi valkoisten etuoikeuksista on testi (*Americanah*, 346–347), jonka tekijä nauttii valkoisten etuoikeuksista, mikäli hän vastaa useimpiin kysymyksiin ei. Klubien jäsenyys, pankkilainan ja työn saanti, kaikki riippuu rodusta.

Ehkä nyt voi ehdottaa, että ylikansalliset tarinat maasta- ja maahanmuuttajista, kolonisoiduista tai poliittisista pakolaisista ovat nykypäivän maailmankirjallisuuden maasto, Bhabha ehdottaa (2007, 17).

Bhabha (2007, 50) nostaa esiin kulttuuriset erot, jotka usein nähdään vain ongelmina, ristiriitoina moitteina luokkien, sukupolvien, rotujen ja kansakuntien välillä. Asioista keskustellaan harvoin teoreettisesti ilman moraalista poleemisuutta ennakkoluuloja ja stereotyyppioita vastaan ja usein kuvaillaan rasismien vaikutuksia yhteiskunnan rakenteellisten ongelmien sijaan. Piipponen (2011, 278) huomauttaa, että valtaväestö näkee vähemmistöt usein nimenomaan stereotyyppioiden kautta ja silloin rajat määräytyvät siten, että ”me” olemme normaaleja ja ”he” poikkeavat normaalista. Rantonen ja Savolainen (2011,12) käsittelevät myös sitä, että vähemmistöjen oman äänen tulee päästä esiin.

Heidän [Abdul JanMohamed ja Dabid Lloyd] mukaansa vähemmistön teorian tulisi tarkastella poliittisia ja kulttuurisia rakenteita sekä yhteisiä tekijöitä, jotka liittyvät eri vähemmistöyhteisöjen syrjittyyn asemaan ja tapoihin vastustaa valtakulttuurien syrjintää. Vähemmistöjä yhdistävät kokemukset luovat JanMohamedin ja Lloydin (1900, ix) mukaan pohjan vähemmistöryhmien väliselle dialogille ja yhteistyölle. Sen keskeisenä tavoitteena on kuvata vähemmistöjä niiden omilla ehdoilla. (Rantonen & Savolainen 2011, 12.)

Kun Ifemelu kirjoittaa blogiaan, hän tuo asiat esiin kuten hän ne kokee tai tuttaviltaan kuulemiensa esimerkkien kautta. Hän viittaa blogissaan omiin kokemuksiinsa (*Americanah*, 184–185) joskus etäännyttäen ne itsestään (emt. 350-351) tai nykyiseen miesystäväänsä ”Professor Hunkiin” (emt. 375) tai ystävän ystäväänsä (emt. 330). Häntä pyydetään myös esittelemään ajatuksiaan erilaisiin tilaisuuksiin.

Rantonen ja Savolainen (2011, 27) toteavat, että rasismien poistamisessa keskitytään usein uhrien auttamiseen ajattelematta, että rasismi vääristää myös valkoisten omaa elämää ja maailmankuvaa. Rasistinen puhe ja toiminta raastaa ja tekee epäinhimilliseksi myös

ylläpitäjänsä. *Americanahissa* on lukuisia esimerkkejä, joissa valkoihoinen ei havaitse omaa rasistista käytöstään ja kulttuuriaan, esimerkiksi Ifemelun miesystävä Curt ei ole havainnut vääristymää naistenlehtien kuvituksessa.

3. ”SINUSTA TULEE MUSTA”

Ifemelu muuttaa Nigeriasta Yhdysvaltoihin, mutta hän ei voi täysin hyväksyä maan kulttuuria. Hän ei löydä omaa kulttuurista identiteettiään, sillä hän ei halua olla musta, siten kuin se määritetään Yhdysvalloissa. Kun nekeri-sana on muutettu mustaksi, ovat sanan rasitteet siirtyneet mukana, joten sanan mukanaan kantama rasismi ei ole vähentynyt (vrt. Reed 2006, 15). Ifemelu näkee syrjinnän vaikutukset Uju-tädissään, joka on poikansa kanssa muuttanut Yhdysvaltoihin jo muutama vuosi aiemmin (*Americanah*, 98–99).

Ihonvärinsä takia myös nykypäivän uudet mustaihoiset maahanmuuttajat saavat yhtä huonon kohtelun, niin myös nigerialainen yliopisto-opiskelija. Rasismi ilmenee monin tavoin, eivätkä valkoiset amerikkalaiset edes havaitse sitä. Tuohduttuaan miesystävälleen Curtille, kun tämä vähättelee naistenlehtien kuvien rodullista epätasa-arvoa, Ifemelu sopii muutamassa viikossa WordPressin kanssa ja alkaa kirjoittaa sen pyynnöstä blogia *Rotu ja rotu eli ei-amerikkalaisen mustan huomioita afroamerikkalaisista (heistä joita ennen sanottiin neekereiksi)*. (*Americanah*, 294–296.) Blogissaan hän kertoo, mitä mustuus merkitsee, miten Amerikan kulttuurissa kaikkien mustien pitää se hyväksyä taustasta huolimatta. Häntä loukkaa, että mustien pitää loukkaantua rasismista, vaikka eivät tiedä, mistä juuri sillä kerralla on kysymys, eikä rasismiin sallita kuin mustavalkoista suhtautumista. Mustia pidetään vastuullisina siitäkin rikoksesta, jonka joku toinen musta on tehnyt. (*Americanah*, 220–221.) Ifemelun blogin lukijat eivät tiedä, onko kirjoittaja musta vai karibialainen (*Americanah*, 207, vrt. Hall, vrt. Reed).

3.1 Kulttuurin omaksuminen

Jaottelen Ifemelun kokemuksia kulttuurisiin, identtisiin ja rasistisiin kokemuksiin. Osittain jako on valinnainen, koska asia voi liittyä näihin kaikkiin, mutta haluan esimerkin kautta valottaa jotain tiettyä piirrettä.

Ulkonäköään muuttamalla monet nigerilaiset yrittävät päästä parempaan asemaan Amerikassa. Uju-tädin miesystävä Bartholomew vaalentaa ihoaan voiteilla, ja Uju-täti sanoo purkavansa lettinsä ja suoristavansa hiuksensa ennen kuin hakee lääkärin virkaa (*Americanah*, 116–119). Ulkonäön muuttaminen valkoisten paremmin hyväksymään malliin ei vähennä rasismia, vaikka monen yksilön tilanne yhteiskunnassa voikin parantua. Ifemelun ystävä Ginika on muuttanut Amerikkaan joitain vuosia ennen Ifemelua. Hän on oppinut, että puoliverisyys on Amerikassa huono ja laihtuminen on hyvä asia päinvastoin kuin Nigeriassa. Hän on solahtanut kulttuuriin eli hybridisoitunut siihen hyvin:

There were codes Ginika knew, ways of being that she had mastered. Unlike Aunty Uju, Ginika had come to America with the flexibility and fluidness of youth, the cultural cues had seeped into her skin, and now she went bowling, and knew what Tobey Maguire was about, and found double-dipping gross. (*Americanah*, 125.)

Akkultturaatiota tutkittaessa on todettu lasten ja nuorten sulautuvan ja sopeutuvan nopeammin uuteen kulttuuriin kuin aikuisten (Alitolppa-Niitamo, 2010). Ginika on joustava, ja hän tuntee kulttuurit pienet merkit ja merkitykset. Hän on alkanut esimerkiksi keilata. Ifemelu puolestaan ei vielä yliopiston ensimmäisen lukuvuoden alussa tiedä, mille asioille Amerikassa pitäisi nauraa ja mille ei.

[Ifemelu] hungered to understand everything about America, to wear a new, knowing skin right away: to support a team at the Super Bowl, understand what a Twinkie was and what sports ‘lockouts’ meant, measure in ounces and square feet, order a ‘muffin’ without thinking that it really was a cake, and say ‘I ‘scored’ a deal’ without feeling silly. (*Americanah*, 135.)

Yliopiston alkaessa Ifemelu haluaa oppia uuden kotimaansa tavat ja kulttuurin mahdollisimman nopeasti, imeä ne itseensä ja olla erottumatta joukosta. Obinze ohjaa hänet lukemaan James Baldwinia, joka kirjoittaa muun muassa rotusorrosta. Ifemelu lukee monia poikaystävänsä suosittelemia kirjoja ja sattumalta kirjaston hyllystä nappaamiaan kirjoja sekä ymmärtää, miten *Ibadan* niminen runo sai Obinzen valitseman Ibadanin yliopiston.

And when she [Ifemelu] read, America’s mythologies began to take on meaning, America’s tribalisms – race, ideology and region – became clear. And she was consoled by her new knowledge. (*Americanah*, 136.)

Ifemelu saa lukemisesta myös rohkeutta osallistua keskusteluun ja olla eri mieltä luennoilla. Varsin kiihkeä keskustelu syntyykin, kun opettaja näyttää orjuudesta kertovaa sarjaa *Juuret*, jossa käytetään nekeri-sanaa. Ifemelun mielestä riippuu kontekstista, voiko sanaa käyttää. Samaa mieltä on afrikkalaisten opiskelijoiden yhdistyksen puheenjohtaja Wambui, jonka

mielestä orjuus ja rasismi eivät katoa sanaa vaihtamalla. (*Americanah*, 136–138; vrt. Reed, 2006, 15.)

Juuri kun Ifemelu muuttaa toimintaansa amerikkalaisemmaksi, hän löytää muut afrikkalaiset opiskelijat, joiden kanssa hän saattaa vitsailla Amerikalle typeryydestä ja Afrikalle silkasta koti-ikävästä. Heidän seurassaan hän tuntee olonsa kotoisaksi: ”Here, Ifemelu felt a gentle, swaying sense of renewal. Here, she did not have to explain herself.” (*Americanah*, 139.)

Todellinen Amerikka on lähes vastakohta sille, mitä Ifemelu on odottanut. Hän ei kuvitellut, että joutuisi nukkumaan ensimmäisen yön lattialla ja kohtaavansa lihavan torakan. Kerrostalokolossissa mikään ei vastaa sitä kuvaa sievästä kotikadusta, joka oli näkynyt Nigeriassakin esitetystä *Bill Cosby Show*’ssa. Ifemelu ei tunnista kaikkea ensimmäisenä päivänä ja ensimmäisenä kesänä kohtaamaansa aidoksi Amerikaksi, vaan hän odottaa löytävänsä sen myöhemmin. Ensimmäisenä kesänä hänen todellinen onnellisena elävien ihmisten Amerikkansa esiintyy vain television mainoksissa, joiden maailman hän ottaa kohtaavansa syksyllä. (*Americanah*, 105–106, 111–113.) Pauli Kaikkonen kuvaa mielikuvien ja todellisuuden suhdetta näin:

Elokuvat tai kirjallisuuskin tekevät vieraista ympäristöistä katsojalleen tai lukijalleen lähinnä eksoottisia. Ihminen, joka muuttaa elämään muualle, toisenlaisiin olosuhteisiin kuin missä hän on syntynyt ja varttunut, joutuu vääjäämättä kohtaamaan vierauden toisenlaisen, luonnollisen ja rakennetun ympäristön kautta. (Kaikkonen 2004, 21.)

Ifemelu ei pidä Yhdysvaltoja kovin eksoottisena, vaikkakin se on erilainen paikka, ehkä yltäkylläisempi.

Ifemelu sujahtaa luontevasti Amerikkaan, kun Curt tulee hänen elämäänsä, rikas valkoinen mies. Curtilta hän saa kirjoja ja matkoja, koko vaivattomuuden. Suhde kotimaahan, muistot siitä, ovat jo saaneet seepiansävyisen pinnan. Ifemelusta tuntuu oudolta, että Nigeriassa on rakennettu portteja asuinalueille. Kotimaa on muuttumassa hieman vieraaksi. (*Americanah* 200–201.)

Ifemelun miesystävän Curtin ystävät ovat Curtin tapaan aurinkoisia ja vakavaraisia. Ifemelu viihtyy heidän seurassaan, vaikka tuntee hienoista erilaisuutta.

She liked them, and sensed that they liked her. To them, she was interesting, unusual in the way she bluntly spoke her mind. They expected certain things of her and forgave certain things from her, because she was foreign. Once, sitting with them in a bar, she heard Curt talking to Brad, and Curt said ‘blowhard’. She was stuck by the word, by the irredeemable Americanness of it. Blowhard. It was a

word that would never occur to her. To understand this was to realize that Curt and his friends would, on some level, never be fully knowable to her. (*Americanah*, 207.)

Esimerkki osoittaa, miten Ifemelu on vuosien kuluessa sujahtanut amerikkalaiseen kulttuuriin ja tuntee olonsa varsin kotoisaksi. Silti kulttuureissa on pieniä eroja ja pientä vierautta, Ifemelulle sallitaan asioita, koska hän tulee toisesta kulttuurista, eikä hän itsekään tunne, että voisi koskaan oppia täysin uuden kotimaansa ajatusmaailmaa. Tämä on hyvä osoitus hybridisyydestä, kuinka toisessa kulttuurissa jää aina vähän vieraaksi.

Hybridisyys antaa ihmiselle myös elintilaa olla oma itsensä. Ifemelun vastakohtana esitetään, millaiseen muottiin Uju-täti ja etenkin tämän miesystävä Bartholomew yrittävät pusertaa Dike-serkkua. Bartholomew'n ideaalina kuvataan nigerialaisen tuttavaperheen poikien tilannetta hapettomaksi häkiksi, johon kunnianhimoiset vanhemmat ovat pojat asettaneet. Pojat istuvat kylässä kuin seipään nielleinä. Vanhemmat toivovat, että lapset eivät joutuisi muiden silmätikuksi huonon käytöksensä takia. (*Americanah*, 215.) Yhdysvalloissa eläessään Ifemelu toteaa, ettei hän halua mahdollisille lapsilleen amerikkalaista lapsuutta. Ifemelu haluaa antaa näille konservatiivisen kasvatuksen, jotta nämä oppivat puhumaan nätisti, ei ”Hi” aikuisille vaan ”Good morning”, ja muutenkin kunnioittamaan aikuisia. Blainen ystäville konservatiivisuus on kirosana. (*Americanah*, 458.) Nämä kaksi asiaa tuntuvat olevan ristiriidassa, mikäli lukija pitää konservatiivista kasvatusta jäykkänä ja liian rajoittavana.

Vaikka kulttuurin omaksuisi hyvin, voi iskeä koti-ikävä. Ifemeluun se iskee kolmentoista vuoden jälkeen. Ifemelun syntymäpäivänä avopuoliso Blaine onnittelee häntä ja Ifemelu tuntee sisimmässään vain sementtiä.

It had been there for a while, an early morning disease of fatigue, a bleakness and borderlessness. It brought with it amorphous longing, shapeless desires, brief imaginary glints of other lives she could be living, that over the months melded into a piercing homesickness. (*Americanah*, 6.)

Hiljalleen kuroutuvassa koti-ikävässään, Ifemelu etsii nigerialaisille internet-sivuille ja lukee toisten ulkomailla asuneiden ihmisten elämästä. Toiset ovat palanneet kotimaahan, ja elävät sitä elämää, jota Ifemelukin haluaisi elää. ”Nigeria became where she was supposed to be, the only place she could sink her roots in without the constant urge to tug the out and shake off the soil (*Americanah*, 6). Kaikkonen (2004, 21) kuvailee koti-ikävää:

Tutun ympäristön olevan tuttua ja itsestään selvää oman sosialisoinnin kautta, jota ohjaavat viiteryhmien kokemukset ja ratkaisut. Joutuessaan vieraaseen ympäristöön ihminen kokee koti-ikävää myös tuttuun ympäristöön, ei vain puuttuviin läheisiin ihmisiin.

Ifemelun ikävä on syvempää, vain Nigeriaan hän voisi juurtua. Ifemelun halu palata juurilleen syttyy, kun muuan mies kaupan kassajonossa huomauttaa hänen lihavuudestaan. Mies haluaa loukata, mutta hän herättää Ifemelun kaipauksen.

3.2 Hiukset muutosten ja rodun allegoriana

Romaanin *Americanah* alussa kaikkitietävä kertoja fokalisoii päähenkilö Ifemeluun ja kuvailee tämän haju- ja näköaistin kautta kesäisen Princetonin. Ifemelu odottaa junaa mennäkseen kampaajalle naapurikaupunkiin Trentoniin ja ihmettelee, miksei yliopistokaupungissa ole kampaamoja, jossa saisi afrikkalaiset letit. Kampaajalle mennessään Ifemelu ajattelee menevänsä sinne viimeistä kertaa ennen muuttoaan takaisin Nigeriaan. Alussa tuntuu, että kampaajalle meno on vain yksi arkipäiväinen tapahtuma, jonka kautta tuodaan esiin ongelma, ettei paikkakunnalla ole riittäviä kampaamopalveluja. Hiukset saavat kirjassa suorastaan allegorisen merkityksen, ne liittyvät elämän käännekohtiin ja ne symboloivat rotua.

Ifemelu on kasvanut toivoen, että hänellä olisi äitinsä hiuslaatu. Äidillä on upeat hiukset, joita isä kutsuu kunnian kruunuksi. Ifemelun omat hiukset ovat kankeat, kituliaat ja terävät. Sinä vuonna, kun Ifemelu täyttää kymmenen, hänen äitinsä katkoo hiuksensa saksilla ja polttaa kaikki katoliseen uskoon liittyvät tavarat. Hän on saanut uskonnollisen herätyksen, mikä ei merkitse hyvää. ”That afternoon, Ifemelu watched her mother’s essence take flight.” (*Americanah*, 42) Äiti alkaa pitää hiuksiaan yhtenä lukuisista synnin merkeistä, mutta mikä pahempaa herätyksen ja hiustensa myötä hän kadottaa sisimpänsä. Ifemelun onneksi äiti ei pitkään pidä vaativaa Jumalaa elämässään, vaan äidistä tulee jälleen ennalta arvattava, kun tämä aloittaa uskonnollisen etsikkoajan. Äidin kautta saadut kokemukset eri uskonnollisista suuntauksista johtavat siihen, että Ifemelu ei koe mitään uskontoa omakseen. (*Americanah*, 42–44.)

Valmistuttuaan yliopistosta Ifemelu valmistautuu työhaastatteluun. Muiden neuvosta hän suoristuttaa hiuksensa.

Just a little burn,’ the hairdresser said. ‘But look how pretty it is. Wow, girl, you’ve got the white-girl swing!’

Her hair was hanging down rather than standing up, straight and sleek, parted at the side and curving to a slight bob at her chin. The verve was gone. She did not recognize herself. She left the salon almost mournfully; while the hairdresser had flat-ironed the ends, the smell of burning, of something organic dying which should not have died, had made her feel a sense of loss. (*Americanah*, 203.)

Afrikkalaisista leteistä luopuminen, roikkuvat hiukset, palaneet latvat ja päänahan märkiminen toimenpiteen johdosta toimivat symbolina sisäisestä kuolemasta, igbo on kadonnut Ifemelusta. Suoristettua hiuksensa hän saa työpaikan Baltimoressa ja epäilee, olisiko saanut muuten. Myöhemmin hänen hiuksensa alkavat suoristusaineiden takia lähteä otsalta, joten Wambui leikkaa ne lyhyiksi, jotta Ifemelu voisi pitää afroa tai lettejä niin kuin ennenkin. Hiukset ovat jälleen luonnolliset. Kun Ifemelu kolmen päivän kuluttua kehtaa palata töihin, häneltä kysytään, ovatko hiukset poliittinen kannanotto tai onko hän lesbo. Kun hän irtisanoutuu työstään muutama vuosi myöhemmin, yksi työtoveri kysyy, tuliko tuosta tukasta ongelma. Kuinka väärässä nainen onkaan, Ifemelu on rakastunut luonnollisiin hiuksiinsa. (*Americanah*, 208–213.)

Eräässä blogikirjoituksessaan Ifemelu pohtii, voisivatko hiukset olla Amerikan rotukysymyksen täydellinen vertauskuva. Michelle Obamalla on aina suoristetut hiukset. Ifemelu epäilee, että Barack Obama voisi menettää riippumattomien ja jopa epävarmojen demokraattien äänet, jos hänen vaimollaan olisi luonnolliset hiukset. Ifemelun mukaan kysymys on isommasta asiasta kuin siitä, että valkoinen nainen värjää hiuksiaan. Kun mustalla on luonnollinen afrotukka tai letitys, ihmiset kysyvät, mitä hiuksille on tehty, koska eivät pidä niitä luonnollisina. (*Americanah*, 296–297.) Valkoisilla ei ole tietoa, mikä on mustalle rodulle ominaista, mutta jotkut heistä haluavat saada kokemuseräistä tietoa, kuten kun ruokakaupassa eräs nainen haluaa tunnustella Ifemelun hiuksia ja saa luvan. Miesystävä Blaine jäykistyy ja hänen suonensa tykyttävät, myöhemmin hän kysyy, miten Ifemelu saattaa antaa sen tapahtua, ryhtyä koekaniiniksi. Ifemelu toteaa yksinkertaisesti, ettei nainen saa muuten tietää, miltä hänenlaisensa hiukset tuntuvat ja ettei nainen kenties tunne yhtään mustaa. (*Americanah*, 313.)

Ifemelu on käynyt viimeistä kertaa letityttämässä hiuksensa ennen paluutaan Nigeriaan, kun hän saa tiedon Diken itsemurhayrityksestä. Hän jää serkkunsa tueksi Amerikkaan. Hiusten allegorisuuden viimeinen merkki on, kun Ifemelu kotimaahan palattuaan lämmittää välinsä Obinzen kanssa, mutta parille tulee välirikko juuri kun Ifemelu on kampaajalla.

3.3 Kieli osana identiteettiä

Tässä osiossa tuon esiin Ifemelun käyttämän kielen. Lisäksi nostan esiin Ifemelun ajatuksia hänen serkkunsa Diken käyttämästä kielestä ja saamasta kielikasvatuksesta.

Americanah ei anna erityistietoja päähenkilönsä kielitaidosta. Ifemelu on vähintään kaksikielinen: hän osaa igboa ja englantia. Igbo on hänen heimokielensä, ja englanti on hänen koulukielensä ja Nigerian virallinen kieli. Voidaan olettaa, että Ifemelu on tietoinen kielten erilaisesta ilmaisuvoimasta ja sanastosta. Seurattuaan televisiosta amerikkalaisia tv-sarjoja hän tiedostaa myös englannin kielen eroja eri valtioissa. Kaikkonen (2004, 22–24) tuo esiin juuri nämä ilmaisulliset erot. Hän pahoittelee sanalistoja, koska esimerkiksi suomalaiselle metsä on tuttu ja turvallinen paikka, kun taas italialainen saattaa pelätä nukkumista metsän keskellä suomalaisella kesämökillä.

Latomaan (2011, 57) mukaan ”Vanhemmilla voi olla tavoitteena, että lapset integroituvat nopeasti yhteiskuntaan ja menestyvät koulussa, ja siksi he kannustavat lapsia käyttämään ympäristön kieltä myös kotona.” Pian Amerikkaan saavuttuaan Ifemelulle selviää, ettei Uju-täti anna hänen puhua Dikelle igboa, jotta kielet eivät menisi sekaisin. Ifemelu muistuttaa vain kerran, että hän ja Uju puhuivat kahta kieltä Nigeriassa. Myöhemmin Ujun ja Diken muutettua Massachusettsiin Ifemelu huomaa, että Uju puhuu Dikelle igboa ollessaan todella vihainen. Ifemelu toivoo, ettei igbosta tulisi Dikelle riitelyn kieli (*Americanah*, 109, 171).

Hänen tätinsä oli peitelty vaikeuksiaan ja antanut Amerikan kulttuurin nujertaa itsensä. Ifemelu joutuu toteamaan, ettei mikään ole tuttua. (*Americanah*, 110). Ifemelu on kuvitellut tulevansa televisiosarjoista tuttuun ihannemaahan, mutta todellisuus on karumpi. Ifemelu on puhunut koko ikänsä englantia ja vetänyt koulunsa väittelykerhoa, mutta ilmoittautuessaan yliopistoon hän huomaa vastaanottovirkailijan puhuvan hänelle sana sanalta hitaasti. Ifemelu alkaa harjoitella amerikkalaista puhetapaa, vaikka honottava amerikanenglanti kuulostaa hänestä kehittymättömältä. (*Americanah*, 133–134.) Ifemelu kokee Kaikkosen (2004, 123) kuvaaman tilanteen: ”Kun ihminen muuttaa ensimmäisen kielensä alueen ulkopuolelle, on vaara, että hän kokee kieli-identiteettinsä muutoksen myös huonommuuden tunteena.” Ifemelu on toki kaksikielinen, mutta englannin ääntämisessä ja sanastossa on eroja. Alkuvaiheessa Ifemelu yrittää siis sulautua paikalliseen kulttuuriin, vaikka hän huomaakin monia eroja kielenkäytössä ja amerikkalaisten lauseenmuodostus on hänen mielestään huolimaton. Obinzelle hän jopa sanoo: ”These Americans cannot speak English o” (*Americanah*, 134).

Asuttuaan kolme vuotta Yhdysvalloissa Ifemelu on oppinut amerikkalaisen ääntämyksen. Hän on nähnyt suurta vaivaa oppiakseen pehmeän *t*:n ja kermaisen pyöreän *r*:n ja muutenkin oppinut paikallisen tavan puhua, ”but the accent creaked with consciousness, it was an act of

will”. Puheessa on kuitenkin jotain epäaitoa ja pakotettua. Hän päättää luopua amerikkalaisesta puhetavastaan, kun puhelinmyyjä on kehumus hänen kuulostavan totaalisen amerikkalaiselta. (*Americanah*, 173–175). Kielellisesti Ifemelu on onnistunut hybridisoitumaan lähes täydellisesti, mutta hän päättääkin palata takaisin nigerialaiseen ääntämiseen.

Kun Dike on High Schoolissa, hän puhuu kavereiden kanssa rehvakkaasti ja käyttää slangia ja näyttää rehvakkaalta. Hän on jo kaveripiirinsä keskipiste, jolta muuta hakevat hyväksyntää. Ifemelu arvelee serkustaan tulevan suosituksen tyttöjen kesken ja poikien kadehtivan häntä yliopistossa. Muiden vanhemmat toivovat lastensa olevan Diken kaltaisia. (*Americanah*, 332.) Ifemelu kuvittelee serkkunsa pysyvän ideaalina.

Ifemelusta tulee ikään kuin Blainen opetuslapsi. Hän alkaa vähitellen muuttaa postauksiaan Blainen neuvojen mukaan. Blaine haluaa niihin faktoja hallituksen politiikasta ja aluesuunnittelusta esimerkiksi.

‘Remember people are not reading you as entertainment, they’re reading you as cultural commentary. That’s a real responsibility. There are kids writing college essays about your blog,’ he said. ‘I’m not saying you have to be academic or boring. Keep your style but add more depth.’ (*Americanah*, 312.)

Vaikka Blainen näkemykset vastuusta ja syvällisemmästä otteesta blogissa ärsyttävät Ifemelua. Hän ei aina ymmärrä Blainen tavoitteita, mutta silti hän lumoutuu tämän oikeassa olosta. Ifemelu muuttaa tekstiä, mutta lopuksi hän kunnioittaaakin sisintään ja jättää postauksen tekemättä, hän ei halua selittää vaan havainnoida. (*Americanah*, 312–313.) Päivi Kosonen (2014, 76) on verrannut omaa tieteellistä kirjoittamistaan ja bloggaamista. ”[Postatessa] minun ei tarvitse osoittaa mitään, ei väittää mitään, ei palvella ketään. — Saan vapaammin keskittää jutun johonkin itselleni tärkeään asiaan tai yksityiskohtaan. Höyrytä yhdestä asiasta tasapuolisuudesta ja -vertaisuudesta välittämättä.”

3.4. Ifemelun identiteetti

Ifemelun vahva identiteetti ja oikeustaju tulevat esille jo nuorena, kun hän sisar Ibinabon sunnuntaikerhossa kieltäytyy askartelemasta koristeita Pällikkö Omenkalle, joka on seuraavana sunnuntaina tulossa Kiitospäivän jumalanpalvelukseen. Ifemelu kieltäytyy askartelemasta koristeita varkaalle ja sanoo koko kirkkosalia rikollisten rahoilla rakennetuksi. (*Americanah*, 50–53.) Ifemelu siis ymmärtää maassaan vallitsevaa korruptiota. Kotona asiasta puhutaan, ja äiti nykäisee tytärtä hellästi korvasta. Tyttö on aina kuunnellut tättään Ujua, ja

nytkin tämä saa ohjata Ifemelun pitämään suunsa kiinni, kaikkea ei tarvitse sanoa: "You should have just made the garland. I've told you that you don't have to say everything. You have to learn that. You don't have to say everything." (*Americanah*, 53.)

Oikeamielisen ja liikoja yleistyksiä kaihtamattoman identiteettinsä takia Ifemelu joutuu hakaukseen myös Lauran, työnantajansa siskon kanssa. Laura itsekin on aika kärkeä, ja hän hakee usein tietoa Nigeriasta ja esittää näkemyksiään maasta ja sen kansalaisista. Niin suuri huomio asioille, joista ihminen itse ei pidä, saa Ifemelun hämmennyksiin: "It [Lauras interest] was an aggressive, unaffectionate interest; strange indeed, to pay so much attention to something you did not like" (*Americanah*, 163). Laura mielestä Ifemelu on etuoikeutettu, koska on Amerikassa. Ifemelu vastaa, ettei häntä ole koskaan ennen sanottu etuoikeutetuksi, ja kiittää Lauraa. Kun Laura tämän jälkeen vertaa ugandalaista opiskelutoveriaan afroamerikkalaiseen naiseen, jotka eivät tulleet luennolla toimeen keskenään, Ifemelu kääntää näiden taustat ympäri ja toteaa Lauran vertauksen olevan liian yksinkertainen. Hän muistuttaa, että tämän pitäisi tuntea enemmän historiaa. Ifemelu ei kaihda Lauran loukkaamista. (*Americanah*, 167–168.)

Kun puhelinmyyjä kehuu Ifemelun puheen olevan täydellisen amerikkalaista, hän havahtuu ja häpeää. Hänelle puhuttaisiin nyt normaalisti eikä sana kerrallaan, kuten kalpeanaamainen Christina Thomas puhui hänen ilmoittautuessaan yliopistoon. Ifemelu ymmärtää, että tavoitteen saavuttaminen ei merkitsekään hänelle mitään "– – she had taken on, for too long, a pitch of voice and a way of being that was not hers." Siinä silmänräpäyksessä Ifemelu päättää olla rohkeasti nigerialainen Amerikassa. "This was truly her; this was the voice with which she would speak." (*Americanah*, 133, 175.) Vaikuttaa siltä, että Ifemelu löytää syvemmän identiteettinsä alkaessaan puhua englantia tavalla, jonka hän on lapsuudessaan oppinut.

Kun Ifemelu vuosia myöhemmin kohtaa Nigerian lukioaikaisen tuttunsa, hän edelleen palaa lähemmäs kotimaansa minää ja identiteettiä: "They hugged, looked at each other, said all the things people said who had not seen each other in many years, both lapsing into their Nigerian voices and their Nigerian selves, louder, more heightened, adding 'o' to their sentences." (*Americanah* 222.) Muutoksen voi siis havaita sekä elekielessä että lisäsanoissa ja äänenvoimakkuudessa.

Kaikkonen (2004, 66) on pohtinut kysymystä, kuka minä olen. Dike ei tiedä vastausta. Ifemelu ymmärtää serkkuaan tämän identiteettikriisissä. Poika on kirjoittanut kouluaineeseen, ettei hän tiedä, mikä hän on ja että hänen nimensä on hankala. Hän muistuttaa, että pojan

tuntemukset ovat aitoja ja Uju-tädin on otettava niistä paremmin selvää. Ujun mielestä Amerikka opettaa ihmisille, että näillä on oltava joku ongelma. Ifemelu toimii monessa kohdassa serkkunsa turvana, kun tämä ei tule toimeen äitinsä kanssa. Aivan samoin Uju-täti toimi aikanaan Ifemelun turvana Nigeriassa. (*Americanah*, 216–217.)

Blogissaan Ifemelu kirjoittaa siitä, miten identiteetti sanellaan ulkopuolelta. Amerikassa kaikista tummaihoisista tulee mustia. (vrt. Hall, Reed) Osa identiteetin sanelua on, että valkoihoiset odottavat mustien loukkaantuvan rasistisista loukkauksista, jopa solvaavista kiertoilmauksista, joita nämä eivät edes ymmärrä. Valkoihoiset käsittelevät yhden mustan tekemää rikosta kuin se olisi kaikkien mustien tekemä rikos. Valkoisten sanelu on kuin initaatoriitti. ”We all have our moments of initiation into the Society of Former Negrows.” On saapuja Jamaikalta tai Ghanasta, hän joutuu tahtomattaan Amerikan rotutikkaiden alimmalle askelmalle. Ihmisen pitää loukkaantua rasismista, mutta hän ei saa olla katkera siitä. Asia pitää mieluummin lyödä leikiksi, sitä kautta voi saada myötätuntoa. (*Americanah*, 220–221.)

Kun Ifemelu päättää muuttaa Blainen luo asumaan ilman avioliittoa, hän soittaa asiasta vanhemmilleen. Hänen isänsä ihmettelee: ”*An American Negro?*”. Hän on toivonut tyttärelleen nigerialaista miestä. Tämä tuo esiin, että hänelläkin on toiveensa tyttären parhaaksi, amerikkalainen musta ei ole riittävän hyvä. Äiti puolestaan haluaa tietää, onko Blaine kristitty, ja alkaa helpottuneena suunnitella oveen koputusta, morsius hintaa ja viininkantoa. Diasporassa kaukana kotimaastaan ja vanhemmistaan Ifemelu kokee mahdolliseksi tehdä jotain näin suunnatonta, muuttaa yhteen miehen kanssa menemättä naimisiin. ”Rules had shifted, fallen into the cracks of distance and foreignness.” (*Americanah*, 314).

Blainen siskon Sahnin mukaan Ifemelu voi kirjoittaa blogiaan rodusta, koska ei ole afroamerikkalainen vaan ulkopuolinen. ”So she can write it and get all these accolades and get invited to give talks. If she were African American, she’d just be labelled angry and shunned.” (*Americanah*, 336.) Ifemelun oli myönnettävä taustansa merkitys: ”It was true that race was not embroidered in the fabric of her history: it had not been etched on her soul.” (*Americanah*, 337.) Ifemelun vahva nigerialainen identiteetti on auttanut häntä, ettei hän ole ottanut omakseen Yhdysvaltojen kulttuurin alistuneen mustan identiteettiä.

Ifemelu viihtyy Yaleen tulleen senegalilaisen opettajan Boubacarin seurassa, joka usein kutsuu Ifemelua seminaareihin, joissa käsitellään Afrikan kysymyksiä. Kun he tapaavat

kahvilassa, Boubacar yleensä puhuu Länsi-Afrikan politiikasta, sukulaisista ja kodista. Hän myös kannustaa Ifemelia hakemaan humanististen aineiden stipendiä Princetonissa. Boubacarin seurasta poistuessaan Ifemelu tuntee aina sisäisesti vahvistuneensa, mikä on tulkittavissa afrikkalaisen identiteetin vahvistumiseksi, vaikka Boubacar elää samassa maassa, hän on osa Ifemelun transnationaalista verkostoa, yhteyttä kotimaahan (vrt. Haikkola 2012). Blaine on mustasukkainen, kun Ifemelu viihtyy hänen kollegansa seurassa. Pidän todennäköisenä, että Ifemelu tuntee olonsa kotoisaksi Boubacarin seurassa ja hänessä alkaa itää kotiinpaluun siemen. Ifemelu osallistuu Boubacarin kollegan läksiäislounaalle, kun Blaine odottaa häntä järjestämäänsä mielenosoitukseen. Mielenosoituksen syynä on yliopiston kirjaston mustan työntekijän herra Whiten pidättäminen epäiltynä huumeiden välityksestä. Ifemelu on aina pitänyt Whitea epämiellyttävän julkeana. Blaine aloittaa mykkäkoulun, koska Ifemelu pitää vain blogia eikä elä kuten opettaa. Ifemelu on aistivinaan syytöksen afrikkalaisuudestaan. Mykkäkoulun kolmantena päivänä hän jättää Blainen. (*Americanah*, 340–346.)

3.5. Rasismi ja siihen sopeutuminen

Heti Amerikkaan muuttonsa ensi päivinä Ifemelu saa todistaa, että hänen Uju-tätinsä puhuu valkoisille amerikkalaisille erilaisella aksentilla, honottavalla ja vetelällä. Samalla hänen persoonansa näyttää muuttuvan anteeksipyytäväksi ja nöyristeleväksi. (*Americanah*, 108.) Romanissa kuvaillaan yksityiskohtaisesti Uju-täidin mukautumista. Koska lukija tässä vaiheessa tietää, että Ifemelu myöhemmin pitää blogia ja poimii sinne lukuisia havaintoja rotusyrjinnästä, voi lukija olettaa kertojan yleensä fokalisoituvan Ifemeluun, havainnot ja ajatukset ovat yhtenevät.. Ifemelu tekee jatkuvasti havaintoja rotusyrjinnästä, vaikka lukija saa eteensä vain tiukan paketin tosiasioita blogiteksteissä. Tosin ensimmäisen lukuvuotensa alussa Ifemelu ihmettelee suoraan ystävälleen Ginikalle, miksi kaupan kassa ei kysynyt suoraan, palveliko heitä musta vai valkoinen myyjä (*Americanah*, 126–127).

Musta ei aina koe hyväksi paikkaa, jossa selvä enemmistö asukkaista on valkoisia. Kun Uju ja Dike ovat muuttaneet Massachusettsiin, täti toteaa:

This place is so *white*,' she said. 'Do you know I went to the drugstore to quickly buy lipstick, because the mall is thirty minutes away, and all the shades were too pale! But they can't carry what they can't sell! At least this place is quiet and restful, and I feel safe drinking the tap water, something I will never try in Brooklyn. (*Americanah*, 171.)

Uju ei ymmärrä, miksi Diken pitäisi siirtyä erityisopetukseen. Hän ajattelee poikansa ihonvärin olevan syy opettajan ehdotukseen. Hän ei usko, että Dike olisi aggressiivinen ja tällä olisi ongelmia koulussa. (*Americanah*, 171–172.) On havaittavissa, että Uju on oppinut tulkitsemaan, että rasismi on syy kaikkiin vaikeuksiin.

Blogissaan Ifemelu kuvailee Amerikan rodullisen hierarkian. Ylimpänä ovat valkoiset ja heidän alapuolellaan juutalaiset. Alimpana ovat mustat, ja kaikki muut menevät näiden ääripäiden väliin (*Americanah*, 184).

Kun Ifemelu on kampaamossa, sinne tulee vaalea nainen, joka haluaa samankaltaiset letit kuin Bo Derekillä elokuvassa *10 – nainen kuin unelma*. Ifemelu tunnistaa hänessä liberaalien amerikkalaisten nationalismin. Naisella on mielestään lupa arvostella Amerikkaa, mutta hän odottaa kaikkien pitävän sitä parempana kuin muita maailman maita. Mielestään nainen tuntee myös Afrikan, koska hän on lukenut Naipaulin *Joki tekee mutkan* -romaanin. Ifemelu valistaa teoksen olevan kirja Euroopasta tai Euroopan kaipuusta mutta kertoo ymmärtävänsä naisen tulkintatavan. Nainen katsoo Ifemelua kuin häiriintynyttä ja jättää tämän omiin oloihinsa (*Americanah*, 189–190).

Ifemelu pikemminkin luovii, sinnittelee ja taistelee eteenpäin rasistisessa kulttuurissa kuin sopeutuu rasismiin. Hän nostaa diasporassa vallitsevan rasistisen kulttuurin esiin blogikirjoituksillaan. Hän ei suostu olemaan se musta, joksi amerikkalainen yhteiskunta hänet kategorioi. Hän ei halua olla tikkaiden alimmalla puolapuulla, kuten mustat Yhdysvalloissa ovat. Heitä parempia ovat latinalaisamerikkalaiset, kiinalaiset, kaikki muut ja ylimpänä ovat valkoiset. Valkoisten suosimisesta ei saa sanoa, ellei itse ole valkoinen Ifemelu toteaa ja neuvoa lukijoitaan:

But in fact, since the beginning of America, white people have been getting jobs because they are white. Many whites with the same qualifications but Negro skin would not have the jobs they have. But don't ever say this publicly. Let your white friend say it. If you make the mistake of saying this, you will be accused of a curiosity called 'playing the race card.' Nobody quite knows what this means. (*Americanah*, 361.)

Monet ihmiset toivovat Obaman voittoa presidentinvaaleissa ja odottavat hänen poistavan rasismen. Tästä keskustellaan kutsuilla, joilla on Obaman kannattajia, jolloin eräs haitilainen nainen väittää, ettei hänelle ole ongelma seurustella valkoisen miehen kanssa. Ifemelu tulistuu ja puhuu rasismien olemuksesta:

The only reason you say that race was not an issue is because you wish it was not. We all wish it was not. But it's a lie. I came from a country where race was not an issue; I did not think of myself as black and I only became black when I came to America. When you are black in America and you fall in love with a white person, race doesn't matter when you're alone together because it's just you and your love. But the minute you step outside, race matters. But we don't talk about it. We don't even tell our white partners the small things that piss us off and the things we wish they understood better, because we're worried they will say we're overreacting, or we're being too sensitive. (*Americanah*, 290–291).

Ifemelun vuodatus jatkuu, ettei mustan ja valkoisen parisuhteen olisi ikinä pitänyt olla laitton. Nähdäkseni Ifemelu osoittaa, miten vaikeaa epäkohtien esiin ottaminen on edes läheisimpien ihmisten kanssa. Kokemuksia voidaan vähätellä. On myönnettävä, että parannusta on tapahtunut, mutta ongelman ydin ei ole poistunut. Jos jokainen esiin tuleva, ehkä piilorasistinen, asia otettaisiin esiin pariskunnan kesken, ei arkiselle elämälle jäisi tilaa. Ja se arki on täynnä rasismia.

Kerran Ifemelun luona poikaystävä Curt tarttuu *Essence* lehteen ja väittää sitä rodullisesti vinoutuneeksi, koska kaikki jutut ovat mustista naisista. Ifemelu vie hänet lehtiostoksille, ja he laskevat, että naistenlehdissä on noin 2 000 sivua ja niillä on ehkä kolme mustaa naista. Ifemelu vuodattaa tilanteen ja edelleen sanomatta jääneet asiat Wambuille, afrikkalaisen opiskelijajärjestön puheenjohtajalle. Tämä ehdottaa hänelle blogin perustamista. (*Americanah*, 394–296.)

Obama on musta, koska hän näyttää siltä, Ifemelu kirjoittaa blogissaan. Rotu ei ole biologialla, vaan se on sosiologiaa. Rotu päätetään ihmisen puolesta ulkonäön perusteella. (*Americanah*, 337–338.) Musta joutuu miettimään rotuaan, Ifemelu jatkaa. Rotu tulee esiin, kun yrittää saada taksin tai kun menee hienoon kauppaan. Mustassa ovat kaikki rodun ominaisuudet ja erityisesti Ifemelu tuo esiin haitalliset ominaisuudet. Dike joutuu epäilyksi koulunsa tietoverkon hakkeroinnista, koska hän on musta. (*Americanah*, 346–349)

3.6. Suvaitsevaiset valkoiset amerikkalaiset

Ifemelu hakee töitä lastenhoitajana ja perheen äiti Kimberly haastattelee häntä ja kehuu Ifemelun nimeä upeaksi, beautiful.

Ifemelu would come to realize later that Kimberly used 'beautiful' in a peculiar way. 'I'm meeting my beautiful friend from graduate school,' Kimberly would say, or 'We're working with this beautiful woman on the inner-city project,' and always, the women she referred to would turn out to be quite ordinary-lookin, but always black. (*Americanah*, 146.)

Kun Ifemelu myöhemmin ikään kuin antaa Kimberlylle luvan sanoa musta ja huomauttaa, etteivät kaikki mustat ole upeita, heistä tulee ystävät. Ifemelu on jo ensimmäisellä tapaamisella havainnut, että Kimberlyllä on puhdas sydän. Kimberly pitää myös köyhyyttä jotenkin hohdokkaana, mutta Ifemelu tietää, ettei köyhyys jalosta ihmisiä (*Americanah*, 146–149.) Pohdin kahden kulttuurin kohtaamista yleensä: emme voi aina ennalta tuntea, mitkä asiat ovat toiselle arkoja ja missä hän tuntuu tungettelevalta tarkoittamatta sitä. Vilpittömyys ja hyväsydämyys ovat silloin tärkeitä ominaisuuksia molemmin puolin.

Ifemelu kirjoittaa blogissaan, että mustat naiset rakastavat presidenttiehdokas Barack Obamaa, koska tämä on ottanut itselleen mustan puolison. Monilla menestyneillä mustilla miehillä on valkoinen vaimo. Ifemelu muistuttaa, että Obaman politiikka on kaikin puolin kannustettua mustien keskuudessa: ”dark black women are also for cleaning up Washington and getting out of Iraq and whatnot”. Mustat toivovat mustia tähtiä menestyselokuviin, joissa nämä voisivat olla romantiikan kohteita, eivät vain neekeri-imettäjiä tai nenäkkäitä apureita. (*Americanah*, 213–214.) Rasismista murtautumiseen tarvitaan siis hyviä ja monipuolisia esimerkkejä.

Kun Ifemelun blogi alkaa menestyä, hänelle tulee kutsuja puhua erilaisissa monikulttuurisuutta käsittelevissä tilaisuuksissa. Pian hän tajuaa, että työpajoissa ja luennoilla on eri yleisö kuin blogin lukijat. Hän alkaa puhua ihmisille sen, mitä he haluavat kuulla, koska ihmiset haluavat saada hyvän mielen. (*Americanah*, 305.) Tulkitsen tämän tilanteen niin, että valkoiset kokevat olevansa sopivasti monikulttuurisia, kunhan heidän ei tarvitse liikaa muuttaa ajatteluaan ja nähdä rasismia oman yhteisönsä toimintana. Joillekin valkoisille musta presidentti on kuin mielikuvitusolento. Ifemelu kysyy blogissaan Obaman kampanjan loppusuoralla: ”Does nobody see how absurd it is to ask people if they are ready for a black president? Are you ready for Mickey Mouse to be president? How about Kermit the Frog? and Rudolph the Red-Nosed Reindeer?” (*Americanah*, 329.)

”I can’t believe it. My president is black like me” Ifemelun lukee Diken tekstin monta kertaa ja hänen silmänsä täyttyvät kyynelistä. Obaman valinnan hetkellä Ifemelusta mikään ei ole niin kaunis kuin Amerikka. (*Americanah*, 360–361.) Positiivisiin kokemuksiin on liitettävä myös Ifemelulle myönnettävä tutkimusstipendi Princetoniin vuodeksi Obaman valinnan jälkeen. Ifemelusta se tuntuu pääsyltä amerikkalaisten pyhään valtakuntaan. (*Americanah*, 354)

4. Lopuksi

Rantosen mukaan (2011, 167–168) maahanmuuttajien kirjallisuudessa käsitellään usein vähemmistöjen asemaa ja kulttuurisia törmäyksiä. Vähemmistöt joutuvat sopeutumaan valtakulttuurin normeihin, kun taas valtaväestön ei yleensä tarvitse mukautua vähemmistöihin. Maahanmuuttajakirjallisuus on ongelmakeskeistä paitsi keskittyessään kertomaan kansansa aiemmista vaiheista. Chimamanda Ngozi Adichie ei ole kirjailijana poikkeus, sillä hänen ensimmäisessä romaanissa *Purple Hibiscus* aiheena on perheväkivalta, johon perheen isä hakee oikeutuksensa kolonialistien tuomasta uskonnosta. *Puolikas keltaista aurinkoa* kertoo kansan historiasta ja *Americanahin* kantava aihe on maahanmuuttajien huonon aseman ja rasismien Yhdysvalloissa.

Chimamanda Ngozi Adichien kirjoittama rakkaustarina tuntuu vain viitekehykseltä rasismille. *Americanahin* yhdeksi rasismien esiintuomisen keinoksi Adichie on valinnut blogin. Blogeissa ihmiset sanovat asioita suoremmin kuin kasvokkain puhuttaessa. Teoksessa blogit ovatkin yleensä melkoista tykitystä vääryydestä, jota mustat kokevat. Päähenkilö Ifemelu saa kuulla, miten hänen on helpompi arvostella asioita ulkopuolisena. Nigeriasta tullessaan hän on ulkopuolinen verrattuna afroamerikkalaisiin.

Romaani sisältää myös pohdintaa, millä tavalla rasismista pitäisi ja millä tavalla siitä voi kirjoittaa. Blaine ohjaa Ifemelua kirjoittamaan blogiaan tieteellisemmin, mutta Ifemelu se ärsyttää, hän haluaa sanoa asiat suoraan. Hän ei usko hymistelyyn, miesystävänsä Curtin kanssa hän kokosi naisten muotilehdet, joissa mustalla ei todellakaan ollut sijaan. Blainen sisar Shan on kirjaa kirjoittaessaan joutunut jatkuvasti keskustelemaan rotukysymyksistä kustannustoimittajansa kanssa. Tapahtumille olisi pitänyt nimetä joku muu syy kuin rotu ja asioita olisi pitänyt lieventää. (*Americanah*, 334–336.) Adichie käyttää fiktiivisiä henkilöitä ja blogitekstiä voidakseen sanoa sanottavansa rasismista.

Ifemelu kohtaa Yhdysvalloissa sekä hyviä että huonoja asioita. Hän pystyy suorittamaan yliopistotutkinnon ja saa jopa tutkijan paikan yliopistosta. Nigeriassa yliopiston opettajat ovat yhteiskunnallisista oloista johtuen lakossa tämän tästä. Rasismi ja sen merkitys jokapäiväisessä elämässä tulee Ifemelulle yllätyksenä. Se jopa kalvaa hänen tätinsä identiteettiä, niin että hän nöyristelee valkoisille. Ifemelun identiteetti sen sijaan tuntuu alkuvuosien jälkeen vain vahvistuvan. Ulkoisesti hän osoittaa sen afro- ja lettikampauksillaan. Hän ymmärtää myös, miten tärkeää Dike-serkun on tuntee taustansa ja käyttää lapsuutensa toista kieltä igboa. Romaani ei anna suoraa syytä, miksi Dike serkku yrittää itsemurhaa.

Vähäeleisyydestä huolimatta liitän sen Diken identiteettiin, hän on jäänyt ilman kulttuuria, johon identifioitua. Hän ei ole vahvasti nigerialainen eikä hän ole useimpien kavereidensa tapaan valkoinen.

Adichie ei tuo erityisiä keinoja taistella rasismia vastaan. Lähinnä rasismien ilmenemistä tuodaan esiin jatkuvasti tekstissä. Kulttuuri muuttuu hyvin hitaasti, mutta ensimmäinen musta presidentti antaa kirjassa paljon toivoa. ”Although if he wins, he will no longer be black, just as Oprah is no longer black, she’s Oprah” (*Americanah*, 356). Suositun oman tv-sarjan juontaja on Yhdysvalloissa yhtä hyvässä asemassa kuin presidentti, hänen ihonvärillään ei ole enää merkitystä. Ifemelu kuuluu myös opiskelijajärjestöön, jossa hän keskustelee muiden opiskelijoiden kanssa rasismien myötä tulevista ongelmista, esimerkiksi työnsaanti on vaikeaa. Opiskelijajärjestöjä mainitaan kaksi, toinen on afrikkalaisille opiskelijoille ja toinen afroamerikkalaisille opiskelijoille. Afrikkalaisten yhdistyksen jäsenet kertovat, että afroamerikkalaisiin kannattaa tutustua, mutta jos alkaa osallistua pelkästään heidän kokouksissaan, on menettänyt itsetuntonsa. Ifemelu saa pikemminkin neuvoja siitä, miten kätkeä älykkyytensä, jotta saisi töitä. (*Americanah*, 138– 141.)

Ainoat valkoiset, joiden kanssa Ifemelu on läheisesti tekemisissä, ovat hänen työnantajansa ja miesystävä Curt sekä näiden lähipiiri, muita valkoisia hän tapaa blogiin liittyvillä luennoilla. Hänellä ei ole juuri mahdollisuuksia kertoa piilorasismista muualla kuin blogissa. Rasismien vastaisena keinona Adichie tuo esiin julkisen mielenosoituksen, jonka Blaine järjestää kirjaston vahtimestarin kokeman vääryyden vuoksi (*Americanah*, 341–345).

Suomalainen lukee *Americanahia* ulkopuolisena. Eihän meidän kulttuurissamme kohdella mustia näin, vai kohdellaanko? Kohdellaanko meillä jotain muita etsiä ryhmiä huonosti? Suomessa kaikkia ei ehkä kaikkia kutsuta mustiksi tai vähättelevämminkin neekereiksi vaan rodullista kirjoa on enemmän. Silti meillä on maahanmuuttajamme, joita kutsutaan mamuiksi. Onko mamu saanut samaa lokaa niskaansa kuin nekeri, pitäisikö sen käyttö kieltää? Yhden asian kieltäminen ei korjaa romanien tai saamelaisten kohtelua.

Vaikka Adichie ei löytänytkaan ratkaisua rasismien kitkemiseen, hän on suosittuna kirjailijana tuonut vakavan ongelman esiin.

LÄHTEET

Kohdeteos

Chimamanda Ngozi Adichie 2013: *Americanah*. London: Fourth Estate.

Kirjalliset lähteet

Alitolppa-Niitamo, Anne 2010: Perheen akkulturaatio ja sukupolvien valise suhteet. Martikainen, Tuomas & Haikkola, Lotta (toim.) *Maahanmuutto ja sukupolvet*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Bhabbha, Homi K. 2007: *The Location of Culture*. London: Routledge.

Brah, Avtar 2007: Diaspora, raja ja transnationaaliset identiteetit. Kuortti, Joel, Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (toim.) *Kolonialismin jäljet – keskustat, periferiat ja Suomi*. S.71–104. Helsinki: Gaudeamus.

Hall, Stuart 1999: *Identiteetti*. Suom. ja toim. Lehtonen, Mikko & Herkman, Juha. Tampere: Vastapaino.

Kaikkonen, Pauli 2004: Vierauden keskellä – Vierauden, monikulttuurisuuden ja kulttuurienvälisen kasvatuksen aineksia. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Opettajankoulutuslaitos.

Kosonen, Päivi 2014: Kirjallisuudentutkija bloggajana. *Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti AVAIN*, 2014, 1 s. 74–78. Helsinki: Kirjallisuudentutkijain Seura.

Kuortti, Joel – Nyman, Jopi 2007: Introduction: Hybridity today. Kuortti, Joel & Nyman, Jopi, (toim.) *Reconstructing Hybridity – Post-Colonial Studies in Transition* s. 1–18. Amsterdam: Rodopi.

Latomaa, Sirkku 2011: ”Hänellä ei ole kieltä missä hän voisi elää” – kirjallisuus kielipolitiikan ilmentäjänä. Rantonen, Eila (toim.) *Vähemmistöt ja monikulttuurisuus kirjallisuudessa* s. 40–70. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Piipponen, Maarit 2011: Stereotyyppioista itseilmaisuuksiin – kiinalais-amerikkalainen kirjallisuus ja valkoinen kansakunta. Rantonen, Eila (toim.) *Vähemmistöt ja monikulttuurisuus kirjallisuudessa* s. 271–301. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Rantonen, Eila – Savolainen, Matti 2011: Johdanto. Rantonen, Eila (toim.) *Vähemmistöt ja monikulttuurisuus kirjallisuudessa* s. 9–39. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Rantonen, Eila 2011: Maahanmuuttajat ja kirjallisuus Suomessa ja Ruotsissa. Rantonen, Eila (toim.) *Vähemmistöt ja monikulttuurisuus kirjallisuudessa* s. 163–194. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Sähköiset lähteet

Dewulf, Jeroen 2007: Framing a Deterritorialized, Hybrid Alternative to Nationalist Essentialism in the Postcolonial Era: Tjalia Robinson and the Diasporic Eurasian "Indo" Community. *Diasprora: A Journal of Transnational Studies*, 16:1/2, 1-28. University of Toronto Press

<http://web.ebscohost.com.ezproxy.jyu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=7&sid=1557301a-5838-47ba-92a6-9afb6a994ad9%40sessionmgr114&hid=128>

Viitattu 8.5.2014

Haikkola, Lotta 2012: *Monipaikkainen nuoruus – Toinen sukupolvi, transnationaalisuus ja identiteetit*. Helsingin yliopisto. Sosiaalitieteiden laitos.

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/36449/monipaik.pdf?sequence=1>

Viitattu 29.5.2014

Reed, Kate 2006: *New Directions in Social Theory : Race, Gender and the Canon*. P. 15. London, GBR: SAGE Publications Inc. (US).

<http://site.ebrary.com/lib/jyvaskyla/Doc?id=10218091&ppg=28> Copyright © 2006. SAGE Publications Inc. (US). All rights reserved.

Viitattu 8.5.2014